

Arijana
Koprčina

Afirmacija male umjetničke forme

MARIO BEUSAN, Suvremeni umjetnički nakit u Hrvatskoj,
Zagreb, ULUPUH, 2008, 240 str.
ISBN 978-953-6898-58-9

Autorska scena oblikovatelja nakita u Hrvatskoj konačno je dobila svoju dugo pripremanu prvu sintezu u knjigom Marija Beusana *Suvremeni umjetnički nakit u Hrvatskoj* u izdanju ULUPUH-a. Nedavno izdana i promovirana, knjiga je rezultat Beusanova dugogodišnjega kontinuiranog izlagačkog projekta, ali i izuzetna osobnog angažmana na promociji i afirmaciji autorskog i umjetničkog nakita u našoj sredini. Projekt *Hrvatski umjetnički unikatni nakit* započet još 1997. u okrilju ULUPUH-a temelj je ovog izdanja čija je vrijednost u nekoliko segmenata: zasad je jedini ovako opsežan presjek novijega domaćeg

stvaralaštva u domeni oblikovanja nakita, ali i jedini izdavački projekt ove razine, s izuzetnim fotografijama, iznimnim pristupom grafičkom oblikovanju studija Bachrach & Krištofić i luksuznom opremom samog izdanja koja logično slijedi temu ekskluzivnosti nakita kao takvog.

Knjiga obuhvaća osamnaest autora nakita zastupljenih s po desetak radova popraćenih uvodnim tekstovima Marija Beusana. Redoslijed pojavljivanja zasebnih autorskih sekvencija u knjizi slijedi redoslijed njihovih nastupa od 1997. nadalje u Galeriji ULUPUH-a u Tkalčićevoj ulici u Zagrebu, međutim možda se ovdje mogao primijeniti neki drugi kriterij. Iako naslov sugerira cjelovit presjek domaćeg stvaralaštva, izbor autora nakita ipak proizlazi iz njihova redovnog i aktivnog članstva u Udruženju likovnih umjetnika primijenjenih umjetnosti Hrvatske, čime naravno nisu obuhvaćeni svi, no usprkos necjelovitosti presjeka domaće scene dobiva se uvid u autorsko oblikovanje nakita u Hrvatskoj. Već samim prelistavanjem knjige, pregledavanjem odabranih radova svakog autora pojedinačno prepoznaje se nekoliko osnovnih smjernica kao i temeljnih umjetničkih profila koji su obilježili posljednjih nekoliko desetljeća nakita u nas.

Najbrojniju skupinu autora odlikuje oblikovanje dominantno organskih formi očigledne inspiracije svime prirodnim, ne samo prirodnim oblicima nego i brojnim varijacijama oblika i materijala. Inspiracija i interpretacija organskim te stvaranje organskih oblika proizašlih iz prirodnog komada

kamena ili drva jedna je od temeljnih karakteristika Lazera Lumezija, jednog od najznačajnijih domaćih autora čiji je nakit proteklih više desetljeća nedvojbeno utjecao na mnoge. Njegova izravna nasljednica, ali i sljedbenica u "organskom oblikovanju" svakako je Eva Šimatović Lumezi, s nakitom proizašlim iz školjke, gume ili pak upotrijebljenim zrnima kave. Kada se govori o organskome kao temeljnoj inspiraciji, tu su i Max Škledar koji s najvećim marom podržava izvornost kamena kao takvog, zatim Radovan Sređić, čiji nakit s elementima kože morskog psa ili raže pokazuje ljubav prema egzotičnom, te Dubravko Lide s kolorističkim akcentima crvenog i crnog. Ovamo pripada i Mara Fabijančić Borović, inače na tragu radova Borisa Borovića čije su kompozicije izražajne geometričnosti upotpunjene elementom mobilnosti. Njegov nakit kombinira elemente zanimljivih geometriziranih rastera srebrnih pločastih elemenata koji su taktilni, pokretljivi i gipki te tako naizgled krutoj geometričnosti dodaju toplinu i zaigranost, nešto što suvremeni nakit rijetko prati. Na sličnom tragu radi i Boris Pokos, koji "drapira" trake srebra i tako stvara volumen ogrlice ili privjeska, ponekad dodajući i koloristički akcent. Sličnu nit slijedi i Zlatko Odrčić, koji se bavi volumenima, ritmiziranjem pojedinih sekvencija i mnogo polaže na teksturu plohe.

Nekoliko autora obilježava istraživanje plohe u smislu istraživanja obrade teksture, često na geometrijskim ili sumarno oblikovanim primjercima. Jedan je od najznačajnijih koji radi na taj način Stjepan Balja, koji svoj nakit izvodi pjeskarenjem srebra ili gužvanjem srebrne folije kao sasvim nespecifičnim načinom rada u srebru. Njegovi odabrani primjeri u knjizi pokazuju geometričnost i stroge oblikovne principe jednog od doajena oblikovanja nakita u nas. Slični su interesi i Davora Bajeca, čiji nakit također definira vrlo zanimljiva tekstura plohe kombinirana s geometriziranim oblicima, ali često upotrijebljenim plemenitim drvom ravnopravno obrađenim poput plemenitog metala.

U knjizi je zastupljen i izuzetno zanimljiv autor mlađe generacije, Luka Petrinjak. Njegov nakit također odlikuje eksperimentiranje tehnikom i teksturom, ali i geometrizam u oblikovanju. Ostvaruje izuzetno zanimljive primjerke suzdržanih obrisa, ponekad stvarno ili samo naizgled razvedenih ploha; očigledno je sklon linearnom i ponekad, sudeći prema izboru djela u knjizi, inspiriran oblicima šezdesetih i sedamdesetih godina.

Inspiracija tradicijom i narodnim oblicima nakita i dijelova nošnje također je zajednička nekolicini autora a prva se ovdje nameće Aranka Njirić Varga, jedna od najznačajnijih autorica nakita u nas, autorica koja se bavila isključivo nakitom i oduvijek se inspirirala prvenstveno etnografskom tradicijom, ali i arheološkom baštinom. Njezini radovi, većim dijelom odabrani iz fundusa Muzeja za umjetnost i obrt, variraju slične teme i motive, većinom preplete u bakrenoj i srebrnoj žici, stvarane ručnim svijanjem metalnih niti, ali kasnije i rezanjem mjedenog lima i iskucavanjem velikih ploha kojima upućuje na etnografiju kao svoj trajni uzor. Na tragu takva promišljanja radi i Davor Šuk čiji je nakit također tradicijske inspiracije, izveden također preplitanjem reciklirane bakrene žice, koja postaje izuzetno meka, savitljiva i podatna, iako uvijek samo pletena; ponekad čak asocira na fragilan bidermajerski nakit od pletene kose. Tradicija i pletivo očigledna su inspiracija i Ree Boschi Gogolje, čiji se radovi temelje na namatanju žice oko koralja ili skupocjenog kamena, ali se nadovezuju i na tekstilna tkanja, inače svakodnevna u njezinu profesionalnom životu restauratora.

Nakit s emajlom čini zadnju cjelinu; njome autorski niz u knjizi Marija Beusana započinje i završava. Tu su Jasenka Pavliša s radovima u transparentnom emajlu na bakrenoj foliji, potom Mario Beusan te Vera Dajht Kralj čiji je izražajan kolorizam u emajlu odlika apsolutno zasebne kreativnosti. Nakit Vere Dajht Kralj u potpunosti proizlazi iz njezinih skulptura velikog formata, posebno onih s izraženim kolorističkim

akcentima; proizlazi iz skulptura u tehnici galvanoplastike u kojoj izvodi i nakit. Njezini broševi, privjesci i naušnice skulpture su malog formata koje posljednjih desetak godina izvodi i u staklu; izvodi "game" s motivima zodijskih znakova kao svojom trajnom inspiracijom. Emajl obilježava i nakit Marija Beusana, ujedno i autora knjige, čija je sekvencija zadnja u nizu. Njegov nakit izražene geometričnosti komponiran je s izrazitom sklonošću k finim kolorističkim kombinacijama temeljenim na nizanju plavih i zelenih tonova.

Knjiga Marija Beusana *Suvremeni umjetnički nakit u Hrvatskoj* izuzetno je vrijedan doprinos afirmaciji i poznavanju suvremene scene oblikovatelja nakita u Hrvatskoj, opsežna izborom autora i posebno njihovih radova, što znatno pridonosi boljem i kvalitetnijem uvidu u stanje ove grane primijenjene umjetnosti. Knjiga je izuzetno luksuzno, u cijelosti dvojezično izdanje (hrvatski/engleski), zanimljivo za svakoga: kritičara, istraživača ili pasioniranog ljubitelja malih umjetničkih formi čiji interes zaokuplja suvremeni nakit. ✕